REGIÓN V ŠTRUKTÚRE ÚZEMNEJ SAMOSPRÁVY

Kristína HOGHOVÁ[1]

DOI: https://doi.org/10.34135/svpmvpIV.191016

Abstract

The concept of regional identity encompasses a number of fields, elements and subjects that create it. There are many definitions in the current scientific literature characterizing this topic. We encounter a large number of definitions, mainly in foreign studies. Under the conditions of the Slovak Republic, this field is much less explored. On the one hand, the individual self-governing regional units strive to maintain their uniqueness and preserve their historical and cultural values, economic or social status. On the other hand, they implement regional identity in their Social and Economic Development Programs minimally. It is the citizens themselves, visitors, investors, public and private subjects, central government and many other factors that shape the region's identity in Slovakia. The Regional Identity Index (IRI) is an effective tool for measuring regional identity in each self-governing region. Thus, it determines the overall level achieved in a certain period and can lead to useful information about the functioning and future direction of the territory. However, the calculation of IRI in the conditions of Slovak self-governing regions is significantly absent. Based on the research problem, the main aim of this paper is to propose an IRI for self-governing regions in the conditions of the Slovak Republic. The calculation will be formulated through quantitative data and factors, predefined and implemented schemes in practice. Príspevok poukazuje na skutočnosť, že systematický každoročný výpočet indikátorov môže byť nie len pre samosprávne kraje, ale aj miestne samosprávy (obce a mestá) smerodajným pri vypracovaní strategických dokumentov v oblasti územného rozvoja, prijímaním miestnych politík či budovaním marketingovej stratégie územia, čím by sa zvyšovala konkurencieschopnosť a regionálny rozvoj vo všetkých úrovniach územnej samosprávy. The paper points out that the systematic annual calculation of indicators can be decisive not only for the self-governing units, but also for local self-governments (municipalities) in the preparation of strategic documents in the fields of spatial development, adopting local policies or building the marketing strategy of the territory. This would increase competitiveness and regional development at all levels of territorial self-government.

Key words: *region, territorial self-government, regional identity, Slovak Republic*

Úvod

Regionálna úroveň sa stala dôležitejšou pri formovaní životných podmienok svojho obyvateľstva a podnikateľského prostredia. Uvedený rastúci význam regiónov však nejde ruka v ruke so zodpovedajúcim premiestnením zdrojov z centrálnej na regionálnu úroveň. Regióny, resp. samosprávne kraje si tak musia navzájom konkurovať o zdroje. Jedným zo spôsobov legitimizácie ich nárokov na zdroje je komunikácia špecifickej regionálnej identity (MacLeod, 2001). Územia si navzájom konkurujú o pozornosť a finančné zdroje z centrálnej úrovne riadenia. Regióny súťažia s podobnými regiónmi na rovnakej administratívnej, geografickej či ekonomickej úrovni. Nové formy regionálnej a mestskej spolupráce bývajú viac založené na sieťach, ako na odlišnom

[1] PhDr. Kristína Hoghová, Katedra verejnej správy, Fakulta sociálnych vied, Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Bučianska 4/A, 917 01 Trnava, Slovenská republika, E-mail: kristina.hoghova@gmail.com

území a často spájajú regióny v rôznych oblastiach. Zameriavajú sa viac na špecifické úlohy ako na koordináciu všetkých činností na danom území. Naopak v prirodzených regiónoch, sa formy medziregionálnej spolupráce čiastočne prekrývajú a časom menia, konkurencia medzi regiónmi sa stáva však ešte intenzívnejšou (Syssner, 2009).

Rastúci politický význam regiónov sa zhoduje s podkopávaním tradičných regionálnych identít. Regionálne samosprávy musia na tieto výzvy reagovať, pretože ich moc priamo závisí od delegovanej národnej autorite. Dôležitejšia je podpora miestnych zainteresovaných strán vrátane obyvateľov (Vainikka, 2012) Dôležitým a často zanedbávaným aspektom tejto zmeny stupňa štátnosti je problematika regionálnej identity samosprávnych krajov. Miestne orgány využívajú rôzne prvky identity územia ako nástroj v presadzovaní svojich názorov a politík. Špecifiká identity akékoľvek kraja siahajú od tradičnej, kultúrne založenej a historicky rastúcej, širokej a stabilnej identity, ktorá sa nachádza na danom území, až po inštrumentálnu identitu, ktorá sa zameriava na uvedomenie si konkrétnych problémov (Boisen a kol., 2011). Regionálna identita samosprávneho kraja je súčasťou rôznych strategických a miestnych dokumentov, vytvorených predstaviteľmi či už kraja alebo miestnych jednotiek – obcí a miest (Terlouw, 2009).

Cieľom príspevku je navrhnúť vlastný koncept merania indexu regionálnej identity samosprávnych krajov v podmienkach Slovenskej republiky. Vychádzajúc z rešeršu dostupných kvalitatívnych a kvantitatívnych meraní uverejnených v štúdiách príspevok uvádza indikátory regionálnej identity a postup merania indexu identity regiónu. Ten je možné aplikovať pre určený región za jednotlivé roky či pre samosprávne kraje na Slovensku v komplexnom meraní a komparovaní.

Zdroje a metódy skúmania

Pri postupe návrhu indexu regionálnej identity samosprávnych krajov na Slovensku budeme vychádzať z relevantných indikátorov a postupov aplikovaných v Košickom samosprávnom kraji v roku 2016 pri výpočte IRI, a zo stanovených indikátorov podľa Murgaša (2009), kde jednotlivé indikátory meria so stanovenými váhami. Štúdia od Rosičovej a kol. (2016) uvádza postup, podľa ktorého IRI vypočítali za sledované obdobie. Indikátormi kvality života sa zaoberali aj autori Ira – Michálek – Podolák (2005), ktorí budú v našom príspevku taktiež smerodajní. V návrhu si jednotlivé indikátory kvality života od uvedených autorov upravíme tak, aby odpovedali vplyvu na regionálnu identitu krajov. Vzhľadom na skutočnosť, že samosprávne kraje prijímajú PHSR na rôzne ročné obdobia s rôznymi stanovenými strategickými a špecifickými cieľmi, nemožno teda prijať univerzálne indikátory vyplývajúce z jedného strategického dokumentu. IRI ako indikátor dopadu PHSR mapuje úroveň regionálnej identity v určitom období a môže byť tak prínosným ukazovateľom pri ďalšom zostavovaní strategického dokumentu územia.

Región a jeho identita v kontexte vedeckého skúmania

V odbornej literatúre exituje niekoľko spôsobov, ktorými ľudia využívajú miesto/územie pre vlastnú identitu. Jeden z konceptov uviedol aj Gustafson (2001), ktorý hovorí o niekoľkých princípoch. Prvý princíp diferenciácie je špecifický od ostatných na základe toho, kde obyvatelia žijú. Samostatný problém je teda hraničné vymedzenie daného územia. Vedomie našej vlastnej kontinuity života, ako druhý princíp, v ktorej obyvatelia dlhodobo žili alebo sa presunuli z podobného miesta, prispieva k definovaniu samého seba. Tretí princíp sebaúcty, resp. pocitu hrdosti na miesto, kde žijeme. Posledný princíp – miesto, môže do určitej miery prispieť k vlastnej účinnosti prostredníctvom svojich vlastností. Tieto princípy sa týkajú individuálnej identity a tiež individuálnej priestorovej kategórie – miesta/územia/regiónu. Okrem individuálnej/lokálnej

identity môžeme hovoriť o kolektívnej identite ako o identite regiónov. Výskum regionálnej identity obyvateľov je inovatívny a zatiaľ nie je dostatočne zvládnutou témou v podmienkach slovenskej a českej odbornej literatúry.

Regionálne dôsledky globalizácie, integračné a transformačné procesy sa študujú predovšetkým s dôrazom na sociálne a ekonomické aspekty - väčšinou ide o analýzy „tvrdých" a relatívne ľahko dostupných údajov v Slovenskej a Českej republike. Aspekty sociokultúrneho charakteru (ide o „mäkké" faktory - identita, postoje obyvateľov, občianska spoločnosť, a podobne) sú na okraji vedeckého záujmu A to aj napriek tomu, že spojenie územného rozvoja s ľudským potenciálom regiónu (vzťah obyvateľov k regiónu, solidarita s regiónom a regionálnymi komunitami, proces obrazu regiónov - zvonku aj zvnútra, úloha kultúry atď.) sú jasne preukázané. Podobne sa regionálna identita stala veľmi dôležitou kategóriou v akademických výskumoch a politických diskusiách vo svete. V kontexte EÚ sa regionálna identita často považuje za nástroj na zvládnutie globalizácie, uvádza Millard – Christensen (2004). Odrážajúc sa od teórie neoliberalizmu, identitu môžeme považovať za dôležité médium hospodárskej konkurencieschopnosti území. Napriek tomuto novému záujmu zostáva aj problematika regionálnej identity na okraji záujmu. Je častokrát považovaná za samozrejmosť, no môže prispieť k blahu a sociálnej súdržnosti celej krajiny (Bristow, 2006).

Trvalým problémom je fakt, že štúdium (písanie a rozprávanie) o regionálnej identite vytvára súčasne obsah a program pre pochopenie tejto všeobecnej myšlienky: príbehy o regionálnej alebo „našej" identite sa stávajú ľahko predmetom názorov na to, čo vlastne identita znamená a symbolizuje To nás núti udržiavať vzťahy medzi regionálnymi priestormi (územiami) a identitami (entitami, obyvateľmi, komunitami) a sledovať, akým spôsobom sa tieto vzťahy kreujú a využívajú ako nástroje na podporu regiónu. Využívanie regiónu v takýchto diskusiách sa stáva čoraz flexibilnejším a pojem „územie", v našom prípade samosprávny kraj, sa už viac nenachádza iba medzi úrovňou štátnou a miestnou, ale môže existovať v akomkoľvek rozsahu (Paasi, 2009). Kým regióny/kraje sú v súčasnosti v akademických debatách čoraz viac definované ako relačné, sieťové a neobmedzené subjektmi, regionálna identita znamená určitú ohraničenosť a politiku rozlišovania. Obe kategórie sa však stali rozhodujúce v systémoch regionálneho plánovania, ideológií rozvoja a regionálneho marketingu miestnych, národných a nadnárodných aktérov. Preto je užitočné nahliadať na problematiku regionálnej identity z viacerých pohľadov a oblastí (Paasi, 2011).

Hlavnými atribútmi povedomia a identity územia je myšlienka a vízia samosprávneho kraja, posúdenie a symbolika daného územia. Základom presvedčenia je postavenie regiónu v sociálnom povedomí o hodnote a dôležitosti územia. Ide teda o charakteristiky regiónu z hľadiska hospodárskeho, kultúrneho či politického života. V rámci inštitucionálneho rozvoja regiónu, ako tretia súčasť konceptu, môžeme rozlišovať jeho dva aspekty: inštitucionálne zariadenie regiónu a inštitucionalizácia územia ako jednotky miestneho usporiadania. Inštitucionálne zariadenie regiónu teda zahrňuje všetko to, čo slúži k obyvateľom na uspokojovanie ich potrieb. Stabilizácia regiónu predstavuje štvrtú fázu formovania územia majú negatívny účinok a vedú k deinštitucionalizácii územia v podobe straty funkcií, vyľudňovania obyvateľov či hospodárskeho poklesu. Uvedený koncept popisujú Michaeli – Matlovič – Ištok (2010).

Prínosným pre štúdium problematiky identity územia je koncept Chojnického (1996), ktorý vo svojom príspevku uvádzajú Bucher – Nováková (2015). Ten je založený na územnom a sociálnom systéme, kreujúcom štyri vývojové etapy územia: priestorová kryštalizácia oblasti ako organizácia miestneho systému, zložená z mestských centier s hospodárskymi, politickými či kultúrnymi aktivitami. Vývoj územia sa odráža v dialektických zmenách fundamentálnych zmenách hospodárskeho regiónu. Autor konceptu považuje za kľúčové vytváranie hraníc, ktoré sú

nevyhnutou podmienkou identifikácie oblasti ako osobitného územného celku. V tabuľke 1 sú uvedené aspekty identity prezentované regionálnymi samosprávami podľa Terlouwa (2009).

Tabuľka 1: Aspekty identity z pohľadu predstaviteľov regionálnej samosprávy

Aspekty	Hrubé faktory identity	Mäkké faktory identity
Priestorová forma	Zatvorená	Otvorená
	Územná	Vytváranie sietí
Organizácia	Inštitucionalizovaná	Projektová
Participanti	Populácia územia	Predstavitelia samosprávy
Účel	Rozšírený a veľký počet	Jednotná
	Kultúra	Ekonomika
Čas	Defenzívny	Ofenzívny
	Historická orientácia	Orientácia na budúcnosť
	Stabilný	Meniaci
	Starý	Nový
Zameranie výskumu	Miestne a národné	Globálne

Zdroj: Terlouw, 2009, s. 4

Identita územia sa komparuje podľa vyššie uvedených aspektov, ktoré uviedol Terlouw (2009) vo svojej štúdií. Sú založené na diskusiách v spomenutých častiach. Je preto potrebné zdôrazniť, že regionálne cítenie vlastenectvo obyvateľov daného územia nekopíruje hranice samosprávnych krajov vytvorených vládou v roku 2001. v súčasnosti sledujeme stále väčší podiel migrujúcich obyvateľov najmä v východného Slovenska smerom na západ. Dôvodom je najmä pracovná ponuka, štúdium či životná úroveň. Neustále pohyby jedincov v krajine tak spôsobujú časté vytváranie nových komunít, identít či etnických príslušností k danému územiu. Z toho titulu sa príspevok zameriava na zistenie indexu regionálnej identity samosprávnych krajov na Slovensku s prihliadnutím na kvantitatívne, numerické vyčíslenie ukazovateľov pre daný kraj za určité časové obdobie. Úroveň vlastenectva, regionálneho povedomia a cítenia obyvateľov regiónu, nie je predmetom nášho výskumu.

Teoretickým vymedzením problematiky súvisiacej s regionálnou identitou sa zaoberá v najväčšej miere už niekoľko desiatok rokov autor Aussi Paasi. V roku 1986 znázornil v schéme štruktúru regionálnej identity, ktorá je citovaná a požívaná dodnes mnohými autormi a odborníkmi. Prínosným sa javí príspevok „Re-constructing regions and regional identity“ (2000), kde autor pojednáva o teoretických aspektoch regiónu a jeho identity. Ďalšie štúdie skúmanej problematiky od autora mapujeme v diele„The institutionalization of regions: a theoretical framework for understanding the emergence of regions and the constitution of regional identity“ z roku 1986 a taktiež vo vedeckom príspevku „Region and place: regional identity in question“ uverejneného v roku 2003 v Progress in Human Geography. Ďalším autorom, ktorého myšlienky a úvahy využijeme pri spracovaní teoretickej časti rigoróznej práce, je Dr. Kees Terlouw z Utrecht University v Holandsku. V príspevku „Rescaling Regional Identities: Communicating Thick and Thin Regional Identities“ vymedzil tzv. hrubé a tenké faktory regionálnej identity a ich efektívnosť pri spoločnom využívaní v regióne.

Chromý (2003) vo svojej publikácii „Regional identity, acivation of territorial communities and the panetial of the development of peripheral regións“ vníma regionálnu identitu z geografickému pohľadu a uvádza súvislosti medzi priestorovou dimenziou regiónu a jeho identitou. V slovenských podmienkach je otázka regionálnej identity zmapovaná veľmi málo. Jedným z autorov, zaoberajúcim sa regionálnou identitou v podmienkach Slovenska, bol RNDr. Richard Nikischer, PhD., ktorý sa sústredil predovšetkým na kvalitatívny výskum v regióne na severe Slovenka. Publikoval príspevky ako napr. „Formovanie regionálneho povedomia a jeho úloha

v regionálnom rozvoja so zreteľom na Slovensko-poľský pohraničný región“. I samotný Nikischer (2012) vychádzal v teoretických diskurzoch od Paasiho (1986).

Snažil sa premietnuť význam regionálnej identity obyvateľstva v rozvoji daného územia, regionálne povedomie určitej komunity vníma ako vyjadrenie vzťahu k určitému regiónu a preto je dôležité poznať jeho príčiny, dôsledky a súvislosti s formovaním regionálnej identity. V príspevku „Regionálna identita ako faktor rozvoja destinácie cestovné ruchu“ Nikischer (2012) naznačuje, že regionálna identita ako predmet skúmania nesúvisí výlučne s regiónom a regionalizáciou. Ide o celý rad oblastí, kde sa prejavuje význam regionálnej identity daného regiónu. Pre samotné budovanie cestovného ruchu, pozitívneho imidžu a konkurencieschopnosti predstavuje identita územia fundamentálny prvok.

Regionálnu identitu z teoretického pohľadu vymedzili aj slovenskí autori Bucher – Nováková (2015) v príspevku „Territorial Aspects of regional Identity and Respondents´ Identification with the Region and Place: Cas Study of Slovakia“, v ktorom popisujú priestorovú kryštalizáciu regiónu, rozvoj regionálneho povedomia a identity, inštitucionálny rozvoj regiónu a stabilitu regiónu. Messely – Dessein – Lauwers (2015) vo svojej vedeckej štúdii „Regional Identity in Rural Development: Three Case Studies of Regional Branding“ spájajú oblasť regionálnej identity a regionálnej značky ako nadväzujúce a neoddeliteľné aspekty regionálneho rozvoja. Nikischer – Madziková (2012) v príspevku „Regionálna identita obyvateľov Liptova“ pojednáva o prípadovej štúdii slovenského regiónu, kde po teoretickom popise regiónu a regionálnej identite pristúpili k praktickej časti – výskumu medzi obyvateľmi určitého regiónu. V grafe 1 sú znázornené výsledky realizovaného prieskumu Nikischer (2012).

Graf 1: Najdôležitejší kultúrno-historický región

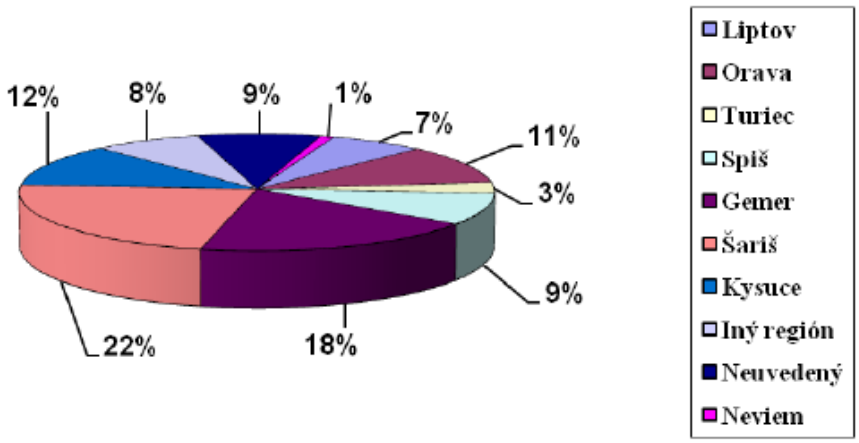

Zdroj: Nikischer, 2012, s. 301

Prieskum v regióne Liptov, rozdelený na tri okruhy, bol realizovaný na vzorke 102 respondentov nad pätnásť rokov v okresoch Ružomberok a Liptovský Mikuláš. Dotazník ďalej obsahoval otázky zaoberajúce sa dĺžkou trvalého bydliska v regióne, migrácie, výhody Liptova oproti iným slovenským regiónom, osobitosti obyvateľov územia v komparácií s inými obyvateľmi Slovenska, hodnotenia homogenity kultúrno-historických slovenských regiónov, či subjektívny rebríček hodnôt respondentov. Za zaujímavú považujeme otázku týkajúcu sa hrdosti „Liptákov“ na svoj kraj. V tabuľke 2 sú uvedené výsledky.

Tabuľka 2: Hrdosť obyvateľov Liptova na svoj región

Hrdosť na:	Počet respondentov	% (respondenti)	% (odpovede)
Prírodné prostredie	95	93,10	36,00
Kultúrne pamiatky	61	59,80	23,10
Ľudové tradície	65	63,70	24,60
Kuchyňa	39	38,20	14,80
Iné	4	3,90	1,50
Neodpovedal	1	1,00	-

Zdroj: Nikischer, 2012, s. 300

V českej odbornej literatúre mapujeme vedeckú štúdiu od Fialovej a kol. (2010) „The forming of regional identity and identity of regions in Czechia – introduction to the research on the impact of second housing and tourism“, v ktorej sa kolektív autorov zameral na kvantitatívny výskum, kde respondentov tvorili vyučujúci stredných škôl. Vychádza tak z princípov regionálnej identity, akými sú princíp diferenciácie jedincov od ostatných na základe toho, kde žijú (problém vymedzenia hraníc regiónu), vedomie vlastnej kontinuity miesta, v ktorom dlhodobo žijeme, princíp sebaúcty, hrdosti na miesto, kde žijeme. Ide teda o individuálnu identitu jedincov k určitému územiu. Výskumnú vzorku v uvedenom výskumu predstavovalo 175 učiteľov spomínaných stredných škôl v Českej republike. Graf 2 uvádza výsledky indexu regionálnej identity stredoškolských učiteľov podľa jednotlivých regiónov.

Graf 2: Regionálna identita stredoškolských učiteľov v Českej republike

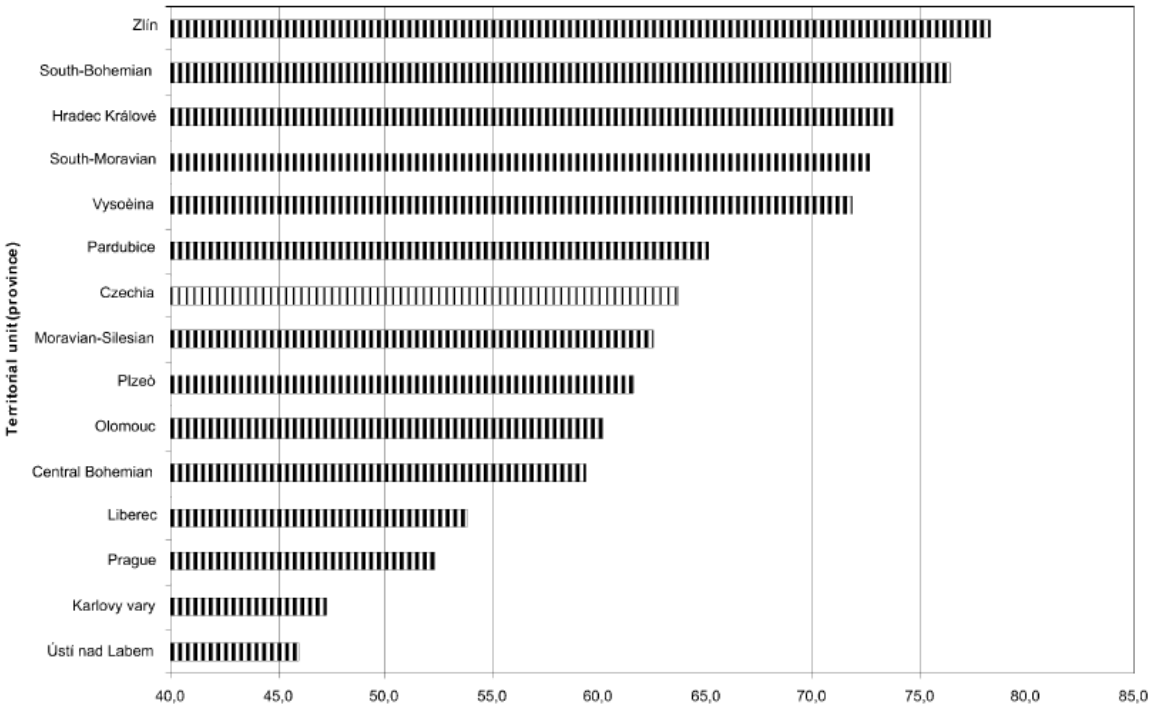

Zdroj: Fialová a kol. 2010, s. 52

Regionálnu identitu z teoretického pohľadu vymedzili aj slovenskí autori Bucher – Nováková (2015) v príspevku „Territorial Aspects of regional Identity and Respondents´ Identification with the Region and Place: Case Study of Slovakia“, v ktorom popisujú priestorovú kryštalizáciu regiónu, rozvoj regionálneho povedomia a identity, inštitucionálny rozvoj regiónu a stabilitu regiónu. Messely – Dessein – Lauwers vo svojej vedeckej štúdii „Regional Identity in Rural

Development: Three Case Studies of Regional Branding“ spájajú oblasť regionálnej identity a regionálnej značky ako nadväzujúce a neoddeliteľné aspekty regionálneho rozvoja. Ako sme uviedli, v podmienkach Slovenska ide o jeden z mála realizovaných výskumov a prieskumov regionálnej identity. Všetky uvedené výskumy sa však realizovali dotazníkovou formou, prípadne rozhovormi. Kvantitatívne spracovanie regionálnej identity území, kultúrnych alebo administratívnych (samosprávnych krajov) v našej vedeckej a akademickej oblasti výrazne absentuje. Z toho dôvodu sme pri výpočte indexu regionálnej identity postupovali podľa teórií kvality života. V roku 2012 môžeme sledovať publikovaný zborník z konferencie Kultúra a regionálna identita, ktorá sa uskutočnila 23. mája. Za vedenia vtedajšieho predsedu Trnavského samosprávneho kraja - Tibora Mikuša. Príspevky v zborníku sa zameriavajú predovšetkým na kultúrnu oblasť regiónu, kultúrne inštitúcie a udalosti. Ide o kvalitatívny pohľad na danú problematiku.

Pri samotnom definovaní a stanovení indikátorov je prínosnou štúdia od autorov Ira – Micjálek – Podolák (2005), ktorí v príspevku „Kvalita života a jej regionálna diferenciácia v Slovenskej republike“ pojednávajú o kvalite života v okresoch na Slovensku. Indikátory rozčlenili do šiestich dimenzií, z ktorých budeme i my vychádzať pri výpočte regionálnej identity. Ide o vzdelanostno-informačnú dimenziu, demografickú dimenziu, dimenziu materiálneho komfortu a sociálnych istôt, bezpečnostnú dimenziu, dimenziu vybavenia bytov a environmentálnu dimenziu. Pri transformácii numerických hodnôt indikátorov tak vychádzali z dvoch vzorcov, vďaka ktorým dosiahnu hodnoty na konzistentnej škále < 0, 1 >. Murgaš (2009) v príspevku „Kvalita života a jej priestorová diferenciácia v okresoch Slovenska“ uvádza celý postup výpočtu indexu kvality života a stanovenie si jeho indikátorov. V našom prípade budeme vychádzať z autorom uvedených váh pre jednotlivé indikátory. V prípade výpočtu indexu regionálnej identity však niektoré ukazovatele kvality života nebudeme brať do úvahy a nezahrnieme ich do zoznamu indikátorov výpočtu regionálnej identity.

Inú metodiku zvolili autori Rosičová a kol. (2016), ktorí pre Košický samosprávny kraj vypracovali postup indexu regionálnej identity za rok 2016. vychádzali pritom zo stanovených strategických cieľov Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja na aktuálne obdobie pre skúmaný kraj. V našom prípade pri komparácii jednotlivých regiónov by bolo zložité vymedziť všeobecne platné indikátory regionálnej identity, nakoľko každý kraj si vypracúva strategický dokument samostatne. Na štúdium a skúmanie regionálnej identity však nadväzujú i ďalšie pojmy, ktoré je potrebné teoreticky vysvetliť a charakterizovať. Pre vymedzenie pojmu región evidujeme väčší počet odbornej domácej i zahraničnej literatúry, avšak autori sa v jeho definícii nezhodujú. Môžeme teda konštatovať, že potreba kvantitatívneho výskumu regionálnej identity v podmienkach Slovenskej republiky absentuje a výpočet indexu identity samosprávnych krajov môže pozitívne prospieť k celkovému obrazu regiónov, a k ich ďalšiemu smerovaniu v oblasti rozvoja či budovania konkurencieschopnosti a kvality života.

Prístupy kvantitatívneho merania regionálnej identity

Rovnako ako pri teoretickom vymedzení pojmu regionálna identita, existuje množstvo rozdielnych definícií od rôznych autorov, tak i jej prístupy a spôsoby merania sú rozličné. Štúdia reflektuje identitu regiónu vnútornú a vonkajšiu. Externá identita spočíva v rozlohe územia, geografickej polohe, klimatických podmienkach, členitosť terénu v regióne, strategickej polohe regiónu, bohatstve surovín, demografických ukazovateľov – počet obyvateľov, dopravných a obchodných ťahov a podobne. Interná identita regiónu predstavuje charakteristicky typické pre dané územie zvnútra. Ide napríklad o národnosť v regióne, podiel národnostných menšín, podiel cudzincov, vysťahovalectvo a prisťahovalectvo v regióne, typ ekonomiky, starostlivosť a ochrana o životné prostredie ,vzdelanostná úroveň, sociálne podmienky, zdravotníctvo, infraštruktúra,

nárečie a jazyk, náboženstvo, vierovyznania, kultúra regiónu, tradície a zvyky, folklór, história regiónu.

Regionálnu identitu je možné hodnotiť a merať z historického, ekonomického, kultúrneho alebo environmentálneho hľadiska, z oblasti kvality života, občianskej participácie či regionálneho povedomia obyvateľov. Z ekonomického hľadiska možno regionálnu identitu posudzovať vďaka ukazovateľom ako je hrubý domáci produkt (HDP), index ľudského rozvoja, index ekonomickej slobody a index konkurencieschopnosti (Bucher, 2012). Podľa svetovej banky možno regióny z pohľadu ich identity hodnotiť na základe kategórií ako sú hospodárska politika, poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka v regióne, vzdelanie, prostredie, zmena klímy, sociálne zabezpečenie, finančný sektor, infraštruktúra, súkromný a verejný sektor, chudoba, veda a technika, regionálny a miestny rozvoj a podobne.

Koncept kvality života je ďalším faktorom a prístupom merania regionálnej identity. Podľa Murgaša (2009) je kvalita života osobná spokojnosť, blahobyt, blaho, životná úroveň, kvalita miesta či životný štýl jednotlivcov v spoločnosti. I tu možno pozorovať, že jednotná definícia kvality života neexistuje. Dôvodom je fakt, že obyvatelia daného územia majú rozdielne predstavy o kvalitnom živote a životnom štýle (Fayers – Machin, 2007). Poznáme niekoľko faktorov, ovplyvňujúcich kvalitu života v regióne, čím sa dotýkame o oblasť regionálnej identity a jej formovaniu. Rozlišujeme endogénne (poloha, znalostná spoločnosť, konkurencieschopnosť, humánny kapitál) a exogénne faktory (globalizácia, konkurencia ostatných regiónov, civilizačná zmena a podobne). Regionálnu identitu z oblasti kvality života ďalej formujú ukazovatele akými sú morálny úpadok obyvateľstva, politické nejednotnosť či kultúrne samovraždy (Korec – Ondoš, Rusnák, 2016). štúdium a meranie regionálnej identity je proces krokov, ktoré je potrebné dodržiavať v určitom poradí. Na obrázku 1 je uvedená jeho postupnosť.

Obrázok 1: Postupnosť krokov v meraní regionálnej identity

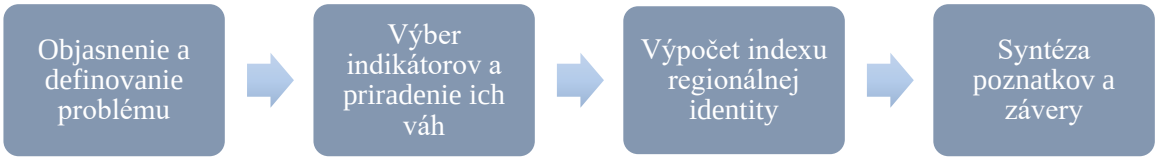

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Murgaša, 2009, s. 122

Pri stanovení regionálnej identity možno vychádzať z indikátorov kvality života. Tie Murgaš (2009) zadefinoval nasledovne: pridaná hodnota, priame zahraničné investície, podnikatelia, priemerná mesačná mzda, obyvatelia vlastniaci automobil, obyvatelia napojení na verejnú kanalizačnú sieť, výstavba bytov, nezamestnanosť, miera zamestnanosti, index starnutia, stredná dĺžka života pri narodení žien a mužov, prírastok obyvateľov sťahovaním, rozvody, úmrtia a samovraždy v regióne, násilné trestné činy, emisie CO, obyvatelia vlastniaci osobný počítač či obyvatelia s vysokoškolským vzdelaním. Pre výpočet indexu regionálnej identity (ďalej len „IRI“) sme určité indikátory kvality života vynechali, pretože priamo neovplyvňujú jej úroveň. V tabuľke 3 sú uvedené indikátory kvality života podľa Murgaša.

Tabuľka 3: Indikátory kvality života podľa Murgaša

Indikátory	Váhy indikátorov	Indikátory	Váhy indikátorov
Pridaná hodnota	5,4	Výstavba bytov	3,6
Priame zahraničné investície	3,1	Emisie CO	7,9
Podnikatelia	2,8	Index starnutia	4,7
Priemerná mesačná mzda	4,9	Prírastok obyv. sťahovaním	1,8
Obyv. vlastniaci automobil	2,3	Obyv. s vysokoškol. vzdel.	6,3

Obyv. napojení na ver. kanal.	4,8	Obyv. vlastniaci počítač	3,1
Úmrtia a choroby	4,1	Miera zamestnanosti	6,8
Samovraždy	3,7	Nezamestnanosť	6,2
Násilné trestné činy	4,3	Stredná dĺžka života - muži	7,7
Rozvody	3,9	Stredná dĺžka života - muži	7,7
Poskytovanie soc. služieb	3,2		

Zdroj: Murgaš, 2009, s. 127

Autori Ira – Míchálek a Podolák (2005) taktiež definovali indikátory kvality života, podľa ktorých sme vychádzali pri zostavovaní indikátorov regionálnej identity. Tabuľka 4 znázorňuje indikátory kvality života podľa uvedených autorov.

Tabuľka 4: Indikátory kvality života podľa Ira – Micháleka - Podoláka

Dimenzia	Indikátory
Demografická dimenzia	Stredná dĺžka života pri narodení: muži a osobitne ženy
	Dojčenská úmrtnosť
Vzdelanostno-informačná dimenzia	Podiel obyvateľov s najvyšším dokončeným vysokoškolským vzdelaním
	Vybavenosť domácností osobným počítačom
Bezpečnostná dimenzia	Úroveň majetkovej kriminality
	Úroveň násilnej kriminality
Dimenzia materiálneho komfortu a sociálnych istôt	Miera zamestnanosti
	Úroveň vzdelania obyvateľov
	Veľkosť bytu
	Vybavenosť domácností v regióne
	Vybavenosť bytov osobným autom
Environmentálna dimenzia	Ročný objem tuhých emisií a oxidu siričitého na km^2
	Podiel obyvateľov pripojených na verejnú kanalizáciu
	Podiel lesnej pôdy
Vybavenosť bytov	Podiel trvalo obývaných bytov
	Podiel trvalo obývaných bytov rekreačnou chatou
	Podiel trvalo obývaných bytov farebným televízorom, telefónom
	Podiel trvalo obývaných bytov chladničkou, mrazničkou,

Zdroj: Ira – Michálek – Podolák, 2005, s. 291 - 292

Indikátory boli merané na úrovni slovenských okresov a rozdelené boli do šiestich dimenzii uvedených v tabuľke. Ďalšou možnosťou stanovenia indikátorov regionálnej identity je Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja samosprávnych krajov. Indikátory je možné určiť na základe strategických cieľov v jednotlivých oblastiach: hospodárskej, sociálnej a environmentálnej (Rosičová a kol., 2016). Indikátory, ktoré sme vylúčili pri meraní regionálnej identity sú v tomto v prípade HDP regiónu, výdavky na výskum. Vzhľadom k rozdielnym vypracovaniam strategických dokument a stanoveným cieľom, nie je možné určiť všeobecne platné indikátory. V uvedenom prípade je vhodné rátať IRI pre konkrétny samosprávny kraj v určitom časovom období. Pre komparáciu IRI samosprávnych krajov je daný spôsob nepoužiteľný

Návrh merania indexu regionálnej identity

Vychádzať budeme z relevantných indikátorov a postupov aplikovaných v Košickom samosprávnom kraji v roku 2016 pri výpočte IRI a zo stanovených indikátorov podľa Murgaša (2009), kde jednotlivé indikátory pojednáva so stanovenými váhami. Štúdia od Rosičovej a kol. (2016) uvádzajú postup, podľa ktorého IRI vypočítali za sledované obdobie. Indikátormi kvality

života sa zaoberali aj Ira – Michálek – Podolák (2005), ktorí budú v našom meraní taktiež smerodajní. V našom výpočte si jednotlivé indikátory kvality života od uvedených autorov upravíme, tak aby odpovedali vplyvu na regionálnu identitu krajov. Vzhľadom na skutočnosť, že samosprávne kraje prijímajú PHSR na rôzne ročné obdobia s rôznymi stanovenými strategickými a špecifickými cieľmi, nemožno teda prijať univerzálne indikátory vyplývajúce z jedného strategického dokumentu. Indikátory budeme sledovať a následne porovnávať za roky 2016 a 2017 v ôsmych krajoch. IRI ako indikátor dopadu PHSR mapuje úroveň regionálnej identity v určitom období a môže byť tak prínosným ukazovateľom pri ďalšom zostavovaní strategického dokumentu územia.

Kvantitatívne indikátory výpočtu indexu regionálnej identity samosprávnych krajov sme si určili zo špecifických a strategických cieľov PHSR samosprávnych krajov, ako aj z ukazovateľov kvality života podľa Murgaša (2009) a taktiež zo štúdie Ira – Micháleka – Podoláka (2005). vychádzajúc z vyššie teoretického vymedzenia merania regionálnej identity a ukazovateľov kvality života, sme jednotlivé indikátory rozdelili do štyroch skupín, označených ako l_1, l_2, l_3 a l_4. Prvú skupinu tvoria indikátory, označované ako l_1 a najväčšej miere pôsobia na vzťah jednotlivcov k svojmu kraju (v našom prípade vyššiemu územnému celku). Ide o ukazovatele, zaoberajúce sa existenčnými problémami, ktoré môžu v prípade zlej situácie vyvolať nespokojnosť občanov regiónu a spôsobiť odsťahovanie jedincov z daného územia. Je preto potrebné, aby kraj uspokojoval potreby svojich občanov, zvyšuje to ich spokojnosť, občiansku participáciu a záujem o dianie v regióne. Pre index regionálnej identity je táto oblasť najdôležitejšia.

V druhej skupine (l_2) indikátorov sú taktiež prítomné ukazovatele zaoberajúce sa existenčnými problémami, avšak nie v tom najväčšom význame. Ich dôležitosť tak mierne klesá avšak ich pozitívne progres môže byť pre obyvateľov regiónu prínosom. Do tretej skupiny (l_3) zaraďujeme rastové a vzťahové potreby, bez dosiahnutia ktorých by správanie obyvateľov viedlo k nespokojnosti. Neovplyvňujú regionálnu identitu priamo, ale majú pri jej kreovaní dôležitý význam. Indikátory vo štvrtej skupine (l_4) sú takmer totožné s indikátormi tretej skupiny, avšak majú pridaný motivačný faktor. V tabuľke 5 je uvedený zostavený vlastný zoznam indikátorov IRI s ich váhami.

Tabuľka 5: Zoznam indikátorov regionálnej identity podľa skupín

Indikátory - l_1 (váha)	**Merná jednotka**	**Zdroj**
Nezamestnanosť obyvateľov kraja (6,2)	%	ŠÚ SR
Miera zamestnanosti v kraji (6,8)	%	ŠÚ SR
Populácia ohrozená chudobou a soc. vylúčením (6,2)	%	ŠÚ SR
Stredná dĺžka života pri narodení u mužov (7,7)	roky	ŠÚ SR
Stredná dĺžka života pri narodení u žien (7,7)	roky	ŠÚ SR
Prírastok obyvateľov – sťahovanie (1,8)	obyv./10 tis. obyv.	ŠÚ SR
Slovenská národnosť v kraji (3,2)	počet obyvateľov	ŠÚ SR
Dojčenská úmrtnosť v kraji (4,6)	‰	ŠÚ SR
Indikátory - l_2 (váha)	**Merná jednotka**	**Zdroj**
Hustota cestnej siete na území regiónu (2,9)	km/km^2	SSC
Priemerná mesačná mzda obyvateľov kraja (4,9)	EUR	ŠÚ SR
Regionálna hrubá pridaná hodnota (5,4)	mil. EUR	ŠÚ SR
Kapacita v zariadeniach sociálnych služieb (3.2)	Počet miest	ŠÚ SR
Objem oxidu uhoľnatého (6,7)	t/km^2	ŠÚ SR
Objem tuhých emisií (7,9)	t/km^2	ŠÚ SR
Objem oxidu dusíka (6,4)	t/km^2	ŠÚ SR
Indikátory - l_3 (váha)	**Merná jednotka**	**Zdroj**

Trestné činy na území kraja (4,3)	činy/10 tis. obyv.	ŠÚ SR
Rozvody (3,9)	Rozv./100 tis. obyv.	ŠÚ SR
Samovraždy na území kraja (3,7)	Zomr./100 tis. obyv.	ŠÚ SR
Podiel vidieckych samospráv v kraji – obce (2,8)	%	ŠÚ SR
Indikátory - l_4 (váha)	**Merná jednotka**	**Zdroj**
Podiel zhodnocovaného komunálneho odpadu (3,5)	%	ŠÚ SR
Podiel obyvateľov napojených na kanalizačnú sieť (4,8)	%	ŠÚ SR
Počet prenocovaní (3,3)	počet	ŠÚ SR
Separovane zbierané zložky komunálneho odpadu (4,8)	tony	ŠÚ SR
Podiel obyv. zásobovaných z verejných vodovodov (5,1)	%	ŠÚ SR

Zdroj: vlastné spracovanie

V tabuľke je uvedený zoznam indikátorov s ich mernými jednotkami, ktoré budú tvoriť základ výpočtu regionálnej identity v našej práci. V nadväznosti na uvedené skutočnosti pristúpime k mapovaniu jednotlivých indikátorov samosprávnych krajov v sledovanom období. Následne uvádzame hodnoty indikátorov v jednotlivých samosprávnych krajoch. K indikátorom sme priradili váhy podľa metódy expertného váženia, v ktorej desiati vedeckí odborníci z praxe pridelili indikátorom váhu (1-10). Tak sa efektívne predišlo subjektívnemu posudzovaniu významu indikátorov výskumníka. V prílohe 1 uvádzame numerické hodnoty indikátorov, na základe ktorých pristúpime k výpočtu regionálnej identity.

V nadväznosti sú stanovené indikátory regionálne identity, ich váhy a merné jednotky. Vzhľadom na skutočnosť, že jednotlivé merné jednotky indikátorov dosahujú rozdielne hodnoty, pristúpime k ich normovaniu a váženiu. Uvedenú metódu využil Ira a Andráška (2007) vo svojej štúdií, kde použil vzorce na transformáciu indikátorov, kde získame výslednú hodnotu. Transformovanú výslednú hodnotu jednotlivých indikátorov získame premenou numerického vyjadrenia indikátorov na konzistentnú škálu < 0, 1 >.

Táto premena sa deje na základe dvoch vzorcoch. Ak sa zvyšuje priaznivé hodnotenie indikátora s rastúcou x_i, potom výpočet realizujeme podľa vzorca:

$$Ix_1 = (x_1 - \min x_i) / (\max x_i - \min x_i)$$

Ak sa zvyšuje priaznivé hodnotenie indikátora s klesajúcou hodnotou x_1, potom výpočet realizujeme podľa vzorca:

$$Ix_1 = (\max x_i - x_i) / (\max x_i - \min x_i)$$

Výsledná hodnota sa následne vynásobí určenou váhou indikátora, kde získa váženú hodnotu. Váhy jednotlivých indikátorov boli pridelené odborníkmi z akademickej a vedeckej oblasti, ktorí na škále od 1 do 10 prideľovali váhy indikátorom. Pri kvantitatívnom výpočte a zisťovaní IRI sa použijú údaje za skúmané štatistické roky Pre lepšiu prehľadnosť v tabuľkách sme indikátory označili ako „*I1 skupiny 1 ... Ix skupiny 4.*

Jednotlivé indikátory sú zaradené do štyroch skupín, pričom prvú skupinu tvoria existenčné podmienky ako sú Nezamestnanosť obyvateľov kraja, Miera zamestnanosti v kraji, Populácia ohrozená chudobou a soc. vylúčením, Stredná dĺžka života pri narodení u mužov, Stredná dĺžka života pri narodení u žien, Prírastok obyvateľov – sťahovanie, Slovenská národnosť v kraji a Dojčenská úmrtnosť v kraji. Celková úroveň existenčných podmienok sa získa súčtom vážených hodnôt prvej skupiny. Pre stanovenie stupnice hodnôt existenčných podmienok v každom regióne sa sčíta počet indikátorov v prvej skupine (8) a vynásobí sa koeficientom určeným pre prvú skupinu – 4. Pre stanovenie stupnice hodnôt existenčných podmienok v každom regióne sme

sčítali počet indikátorov v druhej skupine (7) a vynásobili ho koeficientom určeným pre prvú skupinu – 3. Pre stanovenie stupnice hodnôt vzťahov v kraji sme taktiež sčítali počet indikátorov v tretej skupine (4) a vynásobili ho koeficientom určeným pre prvú skupinu – 2. Pre stanovenie stupnice hodnôt poslednej skupiny sme sčítali počet jej indikátorov (5) a vynásobili ho koeficientom určeným pre prvú skupinu – 1.

Skupinám sa pridelili koeficienty (1. skup. – 4, 2. skup. – 3, 3. skup. – 2, 4. skup. – 1), ktorými sa vynásobili získané hodnoty indikátorov. Vzorec (Rosičová a kol., 2016, s. 9) pre výpočet Indexu regionálnej identity má podobu:

$$IRI = (4 * \sum I_1) + (3 * \sum I_2) + (2 * \sum I_3) + (1 * \sum I_4)$$

Po vyhodnotení a získaní výsledných hodnôt indikátorov v jednotlivých skupinách sa pristúpi k výpočtu indexu regionálnej identity jednotlivých samosprávnych krajov za skúmané roky. Vytvorí sa škálu s piatimi úrovňami: veľmi nízka úroveň regionálnej identity, nízka úroveň regionálne identity, priemerná úroveň regionálnej identity, vysoká úroveň a veľmi vysoká úroveň regionálnej identity.

Záver

O význame fungovania druhej úrovne územnej samosprávy môžeme pozorovať množstvo názorov a riešení. Z pohľadu štúdie regionálnej identity, je práve uvedený problém predmetom diskusie, kde narazíme napríklad na nedostatočný záujem občanov o činnosť regionálnej samosprávy. Dôvodom môže byť i nízke povedomie obyvateľov daného regiónu, ich nízka úroveň identity s vyšším územným celkom, kde prioritne uprednostňujú lokálne cítenie k svojmu domovu (obci, meste) alebo prírodnému regiónu. Príkladom je Trnavský samosprávny kraj, kde môžeme sledovať jazykové a národnostné menšiny tak pri hraniciach s Českou republikou a v južnej oblasti kraja pri hraniciach s Maďarskom.

Nezáujem a pasivitu občanov možno pozorovať vďaka výsledkom volieb do orgánov vyšších územných celkov. Je potrebné zdôrazniť, že úroveň regionálneho povedomia a s ním spojená regionálna identita nepredstavujú jediný a fundamentálny problém nízkej volebnej účasti občanov. Dôvodov, prečo volebná účasť dosahuje nízke percento od vzniku vyšších územných celkov je niekoľko. Odzrkadľuje to napríklad nedostatok záujmu zo strany občanov o fungovanie samosprávy alebo ich nespokojnosť s riadením. Obyvatelia poukazujú taktiež na zbytočnú byrokraciu a veľký počet úradníkov. Časť teoretikov zastáva názor, že nedostatok záujmu občanov vyplýva z neexistencie prírodných regiónov, čo vedie opäť k diskusiám o prerozdelení a reforme regionálnej samosprávy na vyššie spomínaných 12 alebo 16 prírodných/historických území. Naopak časť odborníkov uvádza, že existuje veľa regiónov a preto navrhujú vytvoriť 3 či 4 regionálne územia. Otázkou však ostáva či sa historické regióny na území Slovenska vyskytujú. Pre ich vznik sú okrem geografických, prírodných, kultúrnych či politických faktorov dôležité aj ekonomické ukazovatele. Regióny na našom území boli prevažne vytvorené okolo prirodzených hospodárskych centier, pričom sa zohľadňovali spomínané geografické a prírodné prvky. Preto je otázka existencie prírodných regiónov u mnohých autorov spochybniteľné, keďže nereflektujú historický kontext.

Uvedený príspevok poukazuje na skutočnosť, že systematický každoročný výpočet indikátorov by tak mohol byť nie len pre samosprávne kraje, ale aj miestne samosprávy (obce a mestá) smerodajným pri vypracovaní strategických dokumentov v oblasti územného rozvoja, prijímaním miestnych politík či budovaním marketingovej stratégie územia, čím by sa zvyšovala konkurencieschopnosť a regionálny rozvoj vo všetkých úrovniach územnej samosprávy.

Použitá literatúra

BRISTOW, G. 2010. *Critical reflections on regional competitiveness: Theory, Policy, Pratice*. London : Routledge, 2010. ISBN 978-0415471-59-6.

BUCHER, S. – NOVÁKOVÁ, S. 2015. Territorial Aspects of Regional Identity anf Respondents´ Identification with the Region and Place: Case Study of Slovakia. In *Eastern European Countryside*, [online]. 2015, vol. 21, no. 1. [cit. 21-04-2019]. Dostupné na internete: <https://content.sciendo.com/view/journals/eec/21/1/article-p81.xml>.

BUCHER, S. 2012. Samosprávne kraje na Slovensku – formovanie identity a inštitucionalizácia v kontexte integrácie do Európy regiónov : dizertačná práca. Prešov : Prešovský univerzita v Prešove, 2012. 225 s.

FAYERS, P. M. – MACHIN, D. 2007. *Quality of life. The assessment, analysis and interpretations of patient-reported outcomes*. London : John Willey and Sons, Ltd, 2007. ISBN 9780470024522

FIALOVÁ, D. a kol. 2010. The forming of regional identity and identity of regions in Czechia – introduction to the research on the impact of second housing and tourism. In *Acta Universitatis Carolinae*. [online]. 2010, vol. 1 no. 2. [cit. 21-04-2019]. Dostupné na internete:<https://www.academia.edu/692434/The_forming_of_regional_identity_and_identity_of_regions_in_Czechia_Introduction_to_the_research_on_the_impact_of_second_housing_and_tourism>.

GUSTAFSON, P. 2001. Meanings of place: everyday experience and theoretical conceptualizations. In *Journal of Environmental Psycholheiogy*. [online]. 2001, vol. 21, no. 1. [cit. 20-04-2019]. Dostupné na internete: <http://dx.doi.org/10.1006%2Fjevp.2000.0185>.

CHROMÝ, P. 2003. Formování regionální identity: nezbytná součást geografických výzkumů. In: *Geografie na cestách poznání.* Praha : UK v Praze, PřF, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, 2003, s. 163 – 178. ISBN 80-86561-10-0.

IRA, V. – ANDRÁŠKA, I. 2007. Kvalita života z pohľaduhumánnej geografie. In geografický časopis. [online]. 2010, vol. 59, no. 2. [cit. 27-04-2019]. Dostupné na internete: <https://www.sav.sk/journals/uploads/05311242Ira,%20Andrasko.pdf>.

IRA, V. – MICHÁLEK, A. – PODOLÁK, P. 2005. Kvalita života a jej regionálna diferenciácia v Sloenskej republike. In *Folia Geographica*. [online]. 2005, vol. 39, no. 6. [cit. 27-04-2019]. Dostupné na internete: <http://147.213.211.222/sites/default/files/2005_6_290_294_ira.pdf>.

KOREC, P. – ONDOŠ, S. – RUSNÁK, J. 2016. Regionálne disparity na Slovensku: niekoľko poznámok k ich bádaniu. In *Acta Geographica Universitatis Comenanae*. [online]. 2016, vol. 60, no. 2. [cit. 20-04-2019]. Dostupné na internete: <http://www.actageographica.sk/stiahnutie/60_2_07_Korec_et_al.pdf>.

MESSELY, L. – DESSEIN, J. – LAUWERS, L. 2015. Regional Identity in Rural Development: Three case Studies of Regional Brading. In *Applied Studies in Agribusiness and Commerce – APSTRACT*. [online]. 2015, vol. 4, no. 1-2. [cit. 21-04-2019]. Dostupné na internete: <https://www.researchgate.net/publication/46535744_Regional_identity_in_rural_development_Three_case_studies_of_regional_branding>. ISSN 1789-221X.

MICHAELI E. - MATLOVIČ, R. - IŠTOK R. 2010. *Regionálny rozvoj pre geografov*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Katedra geografie a regionálneho rozvoja, 2010. ISBN 978-80-555-0065-2.

MILLARD, J. - CHRISTENSEN, A. L. 2004. Regional identity in the information society. Biser (Benchmaking the Information Society: e-europe Indicators for European Regions) In. 2004, no. 4.

MURGAŠ, F. 2009. Kvalita života a jej priestorová diferenciácia v okresoch Slovenska. In *Geografický časopis*. [online]. 2009, vol. 61, no. 2. [cit. 27-04-2019]. Dostupné na internete: <https://www.sav.sk/journals/uploads/03121108GC-09-2_Murgas.pdf>.

NIKISCHER, R. – MADZIKOVÁ, A. 2011. Regionálna identita obyvateľov Liptova. In *Folia geographica*, [online]. 2011, vol. 17, no. 52. [cit. 06-04-2019]. Dostupné na internete: <http://www.foliageographica.sk/public/media/26613/19-REGIONÁLNA%20IDENTITA%20OBYVATEĽOVA%20LIPTOVA.pdf>. ISSN 1336-6157.

NIKISCHER, R. 2012. Formovanie regionálneho povedomia a jeho úloha v regionálnom rozvoji so zreteľom na Slovensko-poľský prihraničný región. In *Geografické informácie*. [online]. 2012, vol. 16, no. 2. [cit. 06-04-2019]. Dostupné na internete: < https://www.academia.edu/8624602/Formovanie_regionálneho_povedomia_a_jeho_úloha_v_regionálnom_rozvoji_so_zreteľom_na_slovensko-poľský_prihraničný_región>.

PAASI, A. 2009. The resurgence of the 'region' and 'regional identity': theoretical perspectives and empirical observations on regional dynamics in Europe. In *Review of International Studies*, [online]. 2009, *vol.* 35, no. 1, s. 121–146. [cit. 20-04-2019]. Dostupné na internete: <http://dx.doi.org/10.1017%2FS0260210509008456>.

PAASI. A. 2011. The region, identity, and power. In. Procedia Social and Behavioral Sciences. [online]. 2011, *vol.* 14, no. 3. [cit. 21-04-2019]. Dostupné na internete: <https://core.ac.uk/download/pdf/82797447.pdf>.

ROSIČOVÁ, K. a kol. 2016. *Metodika hodnotenia dopadov implementácie Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja (PHSR KSK) na roky 2016 až 2022 prostredníctvom indexu regionálnej identity (IRI).* [online]. [Košice : Úrad Košického samosprávneho kraja. [cit. 06-04-2019]. Dostupné na internete: <https://web.vucke.sk/files/regionalny_rozvoj/2016/iri_text.pdf>

SYSSNER, J. 2009. Conceptualizations of Culture and Identity in Regional Policy. In Regional and Federal Studies. [online]. 2009, *vol.* 19, no. 3. [cit. 13-04-2019]. Dostupné na internete:<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13597560902957518?journalCode=frfs20>.

TERLOUW, K. 2009. Rescaling Regional Identities: Communicating Thick and Thin Regional Identities. In Studies in Ethnicity and Nationalism. [online]. 2009, vol. 9, no. 3. [cit. 13-04-2019]. Dostupné na internete: <https://www.academia.edu/1447369/Rescaling_regional_identities_communicating_thick_and_thin_regional_identities>.

VAINIKKA, J. 2013. The role of identity for regional actors and citizens in a splintered region: The case of Päijät-Häme, In *Fennia.* [online]. 2013, vol. 191, no. 1. [cit. 21-04-2019]. Dostupné na internete: <https://fennia.journal.fi/article/view/7348/6223>. ISSN 1798-5617.